

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ,
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ & ΙΟΝΙΟΥ
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Πάτρα, 15-11-2024
Αρ. Πρωτ: 84167

Ταχ. Δ/ση : Ακτή Δυμαίων 18
Πάτρα
Ταχ. Κώδ. : 262 22
Πληροφ. : Α. Κοσμόπουλος
Τηλέφωνο : 2613.600147
E-mail : grammateia@apd-depin.gov.gr

ΠΡΟΣ
Όλες τις Υπηρεσίες αρμοδιότητας
Αποκεντρωμένης Διοίκησης Ενταύθα

ΘΕΜΑ: Τροποποιήσεις ως προς την επίδοση δικογράφων, αποστολή έκθεσης απόψεων-φακέλου της διοίκησης και τις συνέπειες μη αποστολής φακέλου

ΣΧΕΤ: 1. Το υπ' αριθ. πρωτ. 76372/12.11.2024 έγγραφο της Δ/σης Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του Υπουργείου Εσωτερικών
2. Το υπ' αριθ. πρωτ. 223/1575/3.10.2024 έγγραφο του Γραφείου Νομικού Συμβούλου στο Υπουργείο Εσωτερικών

Σάς διαβιβάζουμε τα ανωτέρω σχετικά, με τα οποία έγινε γνωστό ότι, κατόπιν των τροποποιήσεων που επέφερε ο Ν. 5119/2024 (ΦΕΚ αρ. 103/τ. Α'/5.7.2024) στα άρθρα 21, 23 και 24 του Π.Δ. 18/1989 «Κωδικοποίηση Διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας», επήλθαν αλλαγές ως προς την επίδοση των δικογράφων, την αποστολή της εκθέσεως απόψεων και του φακέλου της Διοίκησης προς το Δικαστήριο καθώς και τις συνέπειες της μη αποστολής του φακέλου.

Συγκεκριμένα, στο άρθρο 21 του Π.Δ. 18/1989, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 6 του Ν. 5119/2024, προβλέπεται ότι η επίδοση των δικογράφων ενδίκων βοηθημάτων ή μέσων (αιτήσεων ακυρώσεως, προσφυγών, αγωγών, εφέσεων, αναιρέσεων, τριτανακοπών, παρεμβάσεων, προσεπικλήσεων, προσθέτων λόγων κ.τ.λ.) στην διοικητική αρχή (Δημόσιο ή Ν.Π.Δ.Δ.) που εξέδωσε την διοικητική πράξη ή προέβη σε υλική ενέργεια ή παράλειψη κατά της οποίας

στρέφεται ο ασκών το ένδικο βοήθημα ή μέσο, δεν θα διενεργείται πλέον, όπως μέχρι τούδε, από την γραμματεία του Δικαστηρίου, αλλά αντίγραφο αυτού με μνεία της χρονολογίας κατάθεσης θα επιδίδεται με επιμέλεια του διαδίκου που άσκησε το σχετικό ένδικο βοήθημα ή μέσο εντός δύο μηνών από την κατάθεση αυτού στο δικαστήριο. Όπως καθίσταται αντιληπτό, είναι αναγκαίο να γίνεται **ιδιαίτερη μνεία** από την πλευρά των υπηρεσιών του Δημοσίου που είναι αρμόδιες για τη σύνταξη της έκθεσης απόψεων και την αποστολή του διοικητικού φακέλου της υπόθεσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας, της **ημερομηνίας επίδοσης** του σχετικού εισαγωγικού δικογράφου στην Αποκεντρωμένη Διοίκηση ή στον Υπουργό Εσωτερικών ή άλλο Υπουργό, σε περίπτωση που μάς αποστέλλεται το δικόγραφο από Υπουργείο, ώστε να καθίσταται ευχερής η διάγνωση από τον αρμόδιο δικαστικό σχηματισμό του παραδεκτού ή μη της ασκήσεώς του.

Όπως ορίζεται με το άρθρο 23 του Π.Δ. 18/1989, το οποίο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 9 του Ν. 5119/2024, η Διοίκηση οφείλει να αποστείλει προς το Δικαστήριο την σχετική έκθεση απόψεων και τον φάκελο της υπόθεσης **εντός τριών μηνών από την επίδοση σε αυτήν του δικογράφου** του ενδίκου βοηθήματος, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω σύμφωνα με το άρθρο 21 του Π.Δ. 18/1989. Σε περιπτώσεις επείγοντος ή εφόσον συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις, καθώς και σε ειδικές διαδικασίες, στις οποίες προβλέπεται ρητά απευθείας εισαγωγή της υπόθεσης στο ακροατήριο, εκδίδεται αμέσως πράξη ορισμού εισηγητή και δικασίμου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 20Α του Π.Δ. 18/1989, η δε έκθεση απόψεων και ο φάκελος της διοίκησης αποστέλλονται τότε **τουλάχιστον τριάντα (30) ημέρες πριν από τη δικάσιμο** που ορίζεται με την πράξη της παρ. 3 του άρθρου 20, εφόσον η επίδοση του ενδίκου βοηθήματος και της πράξης ορισμού δικασίμου γίνει **τουλάχιστον δύο (2) μήνες πριν από τη δικάσιμο**. Σε διαφορετική περίπτωση, η έκθεση και ο φάκελος αποστέλλονται σε εύλογο χρόνο-το συντομότερο δυνατό- πριν από τη δικάσιμο.

Το καθ' ού η αίτηση ακύρωσης ή η προσφυγή Δημόσιο ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου έχει την υποχρέωση να εκθέσει τις απόψεις του για καθένα από τους προβαλλόμενους λόγους του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, διευκρινίζοντας σαφώς το συναφές με κάθε λόγο πραγματικό μέρος (αρ. 23 παρ. 1 Π.Δ. 18/1989). Κατά το άρθρο 24 του Π.Δ. 18/1989, το οποίο αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 του Ν. 5119/2024, αν ο φάκελος της υπόθεσης δεν αποσταλεί ή ο φάκελος που απεστάλη έχει ουσιώδεις ελλείψεις, **το Δικαστήριο μπορεί κατ' εκτίμηση των περιστάσεων να συναγάγει τεκμήριο ομολογίας** για την πραγματική βάση των ισχυρισμών του αιτούντος ή του προσφεύγοντος. Η συναγωγή του τεκμηρίου είναι δυνατή και για την έκδοση απόφασης σε συμβούλιο σύμφωνα με την παρ. 4 του

άρθρου 22. Σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 20Α, η δυνατότητα συναγωγής του τεκμηρίου ομολογίας παρέχεται, εφόσον η συζήτηση στο ακροατήριο **αναβληθεί μία (1) φορά λόγω μη αποστολής των στοιχείων του φακέλου ή λόγω διαπίστωσης ουσιωδών ελλείψεων**. Εννοείται ότι το τεκμήριο ομολογίας συνάγεται εις βάρος του Δημοσίου, εφόσον δεν έχει αποσταλεί ο σχετικός φάκελος της υποθέσεως με τις συνοδές απόψεις, ή δεν έχει αποσταλεί εμπροθέσμως ή περιέχει ουσιώδεις ελλείψεις, με συνέπεια η απόφαση του συμβουλίου ή του ακροατηρίου του Δικαστηρίου να εκδοθεί υπέρ του διοικουμένου διαδίκου και κατά του Δημοσίου. Η παράλειψη της έγκαιρης αποστολής των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης και της έκθεσης απόψεων **συνιστά ιδιαίτερο πειθαρχικό αδίκημα των αρμοδίων για την ενέργεια αυτή υπαλλήλων**. Η πειθαρχική δίωξη ασκείται σύμφωνα με τις διατάξεις για το πειθαρχικό δίκαιο κάθε κατηγορίας υπαλλήλων. Την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης μπορεί να προκαλέσει και ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας με έγγραφό του προς τον αρμόδιο υπουργό ή τη διοίκηση του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου. Στην περίπτωση αυτή καθίσταται υποχρεωτική η άσκηση της δίωξης. Η πειθαρχική απόφαση εκδίδεται το αργότερο μέσα σε δύο (2) μήνες από τη λήψη του εγγράφου για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης. Η απόφαση που εκδίδεται κοινοποιείται αμελλητί και στον Πρόεδρο του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Εν πάση περιπτώσει, οι υπηρεσίες της Αποκεντρωμένης Διοίκησης οφείλουν να διαβιβάζουν το ταχύτερο δυνατόν την έκθεση των απόψεων και τον σχετικό φάκελο της υπόθεσης, στο κατά τόπον αρμόδιο Δικαστικό Γραφείο ή Γραφείο Νομικού Συμβούλου-και φυσικά στο Δικαστήριο-, ώστε να επαρκεί ο χρόνος, από πλευράς του αρμόδιου λειτουργού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους για την προετοιμασία της υπόθεσης, την αντίκρουση των νομικών ζητημάτων, καθώς επίσης και για την κατάθεση υπομνήματος, προαποδεικτικά, δεκαπέντε (15) ημέρες πριν από τη συζήτηση (άρθρο 11, ν.5119/2024). Επιπλέον, η έκθεση απόψεων πρέπει να είναι εμπεριστατωμένη, ήτοι να διεξέρχεται με πληρότητα και επάρκεια τα πραγματικά περιστατικά, ήτοι το ιστορικό, της υποθέσεως, να αναπτύσσει όλους τους πραγματικούς και νομικούς λόγους, οι οποίοι θεμελιώνουν την ισχύ της πράξης που εκδόθηκε από την υπηρεσία και η οποία προσβάλλεται δικαστικά από τον ενδιαφερόμενο διοικούμενο και να αντικρούει καταλεπτώς τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς αυτού με τους οποίους αμφισβητείται η εγκυρότητάς της. Εν ταυτώ, ο φάκελος πρέπει να περιέχει όλα εκείνα τα έγγραφα και στοιχεία, τα οποία είναι σχετικά με την υπό κρίσιν ένδικη υπόθεση και τα οποία παρέχουν έρεισμα στους πραγματικούς και

νομικούς λόγους που εδραιώνουν την ισχύ και το κύρος της εκδοθείσας πράξεως ή ασκηθείσας ενεργείας.

Παρενθετικά, σάς γνωρίζουμε ότι με σκοπό την επιτάχυνση της εκδίκασης των υποθέσεων ο Ν. 5119/2024 εισήγαγε ουσιώδεις τροποποιήσεις στην διαδικασία της δίκης. Ενώ μέχρι την ψήφιση του ως άνω νόμου, οι υποθέσεις στην μεγάλη τους πλειοψηφία άγονταν προς εκδίκαση στο ακροατήριο, όπου εξεδίδετο οριστική, τελεσίδικη ή αμετάκλητη απόφαση επί της διαφοράς, τώρα θα εισάγονται σε ολιγομελείς δικαστικούς σχηματισμούς σε συμβούλιο, οι οποίοι θα εκδίδουν απόφαση ή πρακτικό επ' αυτής. Ο Πάρεδρος ή ο Εισηγητής που ορίζεται για την εισαγωγή της υπόθεσης σε συμβούλιο, σύμφωνα με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 20 Π.Δ. 18/1989, το ταχύτερο δυνατό μετά από τη διαβίβαση του φακέλου της υπόθεσης συντάσσει έκθεση, η οποία διαλαμβάνει με πληρότητα το ιστορικό της διαφοράς, τα στοιχεία που βεβαιώνονται από τα έγγραφα και τα ζητήματα που ανακύπτουν. Αν δεν διαβιβαστεί ο φάκελος ή διαπιστωθούν ουσιώδεις ελλείψεις, ο Πάρεδρος ή ο Εισηγητής ζητεί με έγγραφο από τη Διοίκηση να συμπληρωθούν οι ελλείψεις εντός εύλογης προθεσμίας, την οποία τάσσει με το ίδιο έγγραφο. Ακολούθως, ακόμη και αν η προθεσμία παρέλθει άπρακτη, συντάσσει την ανωτέρω έκθεση της παρ. 1 λαμβάνοντας υπόψη και όσα ορίζονται στην παρ. 1 του άρθρου 24 για το τεκμήριο ομολογίας, δηλαδή, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, αν ο φάκελος της υπόθεσης δεν αποσταλεί ή ο φάκελος που απεστάλη έχει ουσιώδεις ελλείψεις, **το Δικαστήριο μπορεί κατ' εκτίμηση των περιστάσεων να συναγάγει τεκμήριο ομολογίας** για την πραγματική βάση των ισχυρισμών του αιτούντος ή του προσφεύγοντος.

Ο δικαστικός σχηματισμός σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ, με συνοπτική απόφαση που λαμβάνεται ομοφώνως, μπορεί κατ' άρθρο 34^Α να απορρίπτει απaráδεκτα ή αβάσιμα ένδικα βοηθήματα και μέσα ή να καταργεί τη δίκη σε περίπτωση ανάκλησης της προσβαλλόμενης διοικητικής πράξης, εφόσον η υπόθεση δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες, πραγματικές ή νομικές, δυσκολίες. Στην περίπτωση του πρώτου εδαφίου απορρίπτεται, εφόσον υπάρχει, και η εκκρεμής αίτηση αναστολής. Αυτός που άσκησε το ένδικο βοήθημα ή μέσο μπορεί με αίτησή του, η οποία κατατίθεται εντός εξήντα (60) ημερών από την επίδοση και, πάντως, όχι μετά από την πάροδο δεκαοκτώ (18) μηνών από την έκδοση της απόφασης, να ζητήσει τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο, αφού καταβάλει ως ειδικό, επιπλέον, παράβολο το πενταπλάσιο του κατά περίπτωση προβλεπόμενου. Με την κατάθεση της αίτησης η απόφαση παύει να ισχύει και ο Πρόεδρος του οικείου σχηματισμού εισάγει την υπόθεση στο ακροατήριο με την έκδοση πράξης ορισμού εισηγητή και δικασίμου, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 20. Το σκέλος της

απόφασης του συμβουλίου που αφορά την απόρριψη της αίτησης αναστολής δεν θίγεται από την άσκηση του δικαιώματος της παρούσας. Σε περίπτωση απόρριψης του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, μπορεί να επιβάλει σε αυτόν που το άσκησε έως και το τριπλάσιο του ειδικού παράβολου. Αν ο διάδικος που ηττάται δεν έχει κατά νόμο υποχρέωση καταβολής παράβολου, καταδικάζεται να καταβάλει στον νικήσαντα διάδικο το πενταπλάσιο της δικαστικής δαπάνης.

Ο δικαστικός σχηματισμός σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ, με συνοπτική απόφαση που λαμβάνεται ομοφώνως, μπορεί να αποδέχεται ένδικα βοηθήματα και μέσα, για τα οποία έχει προσκομισθεί πληρεξούσιο έγγραφο, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 27, εφόσον η υπόθεση δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες, πραγματικές ή νομικές, δυσκολίες. Το συμβούλιο μπορεί να αποφαινεται και για την εκκρεμή αίτηση αναστολής. Η απόφαση του συμβουλίου επιδίδεται στους διαδίκους με επιμέλεια της Γραμματείας. Η επίδοση της απόφασης και από οποιονδήποτε άλλον έχει τα ίδια αποτελέσματα τόσο για τον ίδιο, όσο και για εκείνον προς τον οποίο γίνεται. Διάδικος που δικαιολογεί έννομο συμφέρον, μπορεί με αίτησή του να ζητήσει τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο εντός των προθεσμιών της παρ. 3 του άρθρου 34Α. Στην περίπτωση αυτή, η υπόθεση εισάγεται προς εκδίκαση στο ακροατήριο με πράξη του Προέδρου του οικείου σχηματισμού. Η άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας του τρίτου εδαφίου βεβαιώνεται με διαπιστωτική πράξη του Προέδρου. Η ακυρωτική απόφαση του συμβουλίου ισχύει και παράγει τα έννομα αποτελέσματά της από την έκδοση της διαπιστωτικής πράξης του Προέδρου και υπόκειται έκτοτε σε τριτανακοπή, αν είναι ακυρωτική. Αν το συμβούλιο έχει δεχθεί την αίτηση αναστολής, το σκέλος αυτό της απόφασής του ισχύει από την έκδοσή της και έως την έκδοση οριστικής απόφασης. Αν μετά από τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο το ένδικο βοήθημα ή μέσο γίνει δεκτό, ο διάδικος που την προκάλεσε καταδικάζεται να καταβάλει στον νικήσαντα διάδικο το πενταπλάσιο της δικαστικής δαπάνης.

Επισημαίνεται ότι από τις **16.9.2024** και εντεύθεν, οπότε και κατά το νόμο άρχεται ην ισχύς της νέας δικονομικής διαδικασίας, η μεγάλη πλειοψηφία των υποθέσεων θα εισάγεται και θα εξετάζεται από τους δικαστικούς σχηματισμούς σε συμβούλιο και η μειοψηφία αυτών στο Ακροατήριο. Επειδή οι δικονομικές προθεσμίες που θεσπίσθηκαν είναι συγκεκριμένες και πρέπει να τηρούνται αυστηρά, οι υπηρεσίες μας οφείλουν να αποστέλλουν στο Δικαστήριο και στο οικείο Δικαστικό γραφείο ή Γραφείο Νομικού Συμβούλου Υπουργείου, όπως ανωτέρω μνημονεύθηκε, εμπεριστατωμένες εκθέσεις απόψεων και πλήρη φάκελο της διοίκησης το συντομότερο δυνατόν από της επιδόσεως του δικογράφου, για να

αποφευχθεί η συναγωγή τεκμηρίου ομολογίας εις βάρος του Δημοσίου και η σχετική πειθαρχική ευθύνη των υπαιτίων για την καθυστέρηση ή την πλημμέλεια της εκθέσεως και του φακέλου.

Οι υπάλληλοι των υπηρεσιών παρακαλούνται να λάβουν ενυπογράφως γνώση της παρούσας με ευθύνη των Προϊσταμένων τους.

Η Διεύθυνση Πληροφορικής και Επικοινωνιών παρακαλείται όπως αναρτήσει το παρόν στην ιστοσελίδα της υπηρεσίας (www.apd-depin.gov.gr) στην διαδρομή **Ανακοινώσεις / Εγκύκλιοι της Υπηρεσίας/Εγκύκλιοι ΥΠΕΣ**.

**Με Εντολή Γραμματέα
Η ΑΝ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΓΕΩΡΓΙΑ ΛΑΓΚΑΔΙΝΟΥ
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ**